

DE REFORMATIE

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

DIE OWE JEUGD VERNIEUWT ALS EENS ARENDS PSALM 103:3

Onder redactie van **Ds K. Schilder, Dr C. Tazelaar en Prof. Dr J. Waterink**

Medewerkers: Dr H. A. van Andel, Solo; Dr R. E. van Arkel, Utrecht; Dr Henry Beets, Grand Rapids; Dr C. Bouma, 's Gravenhage; Dr K. Fernhout, Vreeland; Prof. Dr F. W. Grosheide, Amsterdam; Prof. Dr T. Hoekstra, Kampen; Dr G. Keizer, De Steeg; Dr B. A. Knoppers, Amsterdam; Dr C. Lindeboom, Amsterdam; Dr S. O. Los, 's Gravenhage; Dr J. W. Marmelstein, Amsterdam; Dr F. C. Meijster, Rotterdam; G. Meima, Groningen; Dr D. Postma, Burgersdorp (Zuid-Afrika); Dr A. Ringnalda, Soerabaia; Dr J. C. Rullmann, Wassenaar; J. Strikwerda, Dokkum; Dr J. Thijs, Zwolle; Dr J. Veldkamp, Hilversum; Prof. Dr D. H. Th. Vollenhoven, Amsterdam; Dr J. de Vries, Tilburg; Dr J. D. Wielenga, Franeker; Mr J. A. de Wilde, 's Gravenhage.

Stukken voor de Redactie zende men aan den secretaris der Redactie:
Dr C. TAZELAAR, 2e Const. Huygensstr. 77, Amsterdam.

Drukkers-uitgevers:
OOSTERBAAN & LE COINTRE, Goes
Tel. No. 58 — Postrekening No. 36000.

Abonnement: f2.50 per halfjaar bij vooruitbetaling.
Voor 't Buitenland f7.50 en voor Ned.-Indië f6.— per jaar.
Advertentiën: 35 ct. p. regel. — Losse nummers f0.15.

INHOUD: Hoofdartikel: De Ethiek van Karl Barth. V. — Uit de Schrift: De energie der opstanding. (Ef. 1:19 en 20). — Kerkelijk Leven: Onbillijke critiek? Te veel intellect? — Lit. en Kunst: L. Looz—Goedhart, Penseelstreekjes. — Geestelijke Adviezen: Het kerkgaan van onze jonge kinderen. — Pop. Wetensch. Schetsen: Het Chiliaisme en het Oude Testament. XVII. — Uit de Historie: Elout aan 's Konings tafel. — Vakwetenschap en Praktijk: Sterrenkunde. V. — Perschoon. — Boekbespreking. — Kerknieuws. — Advertenties.

HOOFDARTIKEL

De Ethiek van Karl Barth.

V.

Wanneer Barth spreekt over het beeld Gods¹⁾, dan wil hij dat niet verstaan als een oorspronkelijk begaafd-zijn der creatuur, maar als onbegrijpelijk „geven“ Gods. De mensch is niet beeld Gods in z'n wezen, in z'n zijn, maar alleen in de „Akte“ der gehoorzaamheid. De mensch is door God geschapen uit niets en hij bezit niet een vermogen, dat beeld Gods genoemd kan worden, maar hij is beeld Gods slechts door een „Akte“ van Gods genade. Er is niet een „gegeven“ (rustend bezit) maar een „geven“. In verband daarmee weet de mensch niet, wat in een bepaald oogenblik goddelijk goed en evenmin, wat zijn hem door God gegeven beroep is. Dat is nog geheel afgezien van de zonde, maar ligt reeds in de schepping als zodanig. Wat goed is, moet den mensch gezegd worden door het tweede wonder der liefde, door Gods Openbaring. Dat is het ambt van den Heiligen Geest. Wij kennen Gods scheppingsordinantiën niet en kunnen niet allerlei facta rondom ons zoo maar beschouwen als het Woord van den Schepper tot ons. Daarom mag theologische ethiek ons nooit met een beroep op scheppingsordinantiën of met een beroep op woorden uit de Heilige Schrift, zeggen, wat Gods gebod is. Ze kan dat niet zonder zich te plaatsen op den troon van God. Want alleen God Zelf kan Zijn woord spreken. Als theologische ethiek dat zou willen overnemen, is ze funester nog dan alle bioscopen en dansgelegenheden tezamen. En daarnaast — een mensch kan wel bijhelwoorden hooren, maar niet het Woord Gods. Hij kan zich niet ethisch bezinnen, maar slechts buiten (jenseits) alle ethische bezinning hooren in den Heiligen Geest. Het gaat hier dus in de eerste plaats om die tweede zijde van het ethisch probleem, n.l. het kennen van het gebod Gods. Hier is het punt, waar de vergelijking tusschen Barth en Kuyper van belang is. Barth heeft zich daar zelf over uitgelaten²⁾. Hij begrijpt niet, hoe iemand de revolutie (in den historischen zin van het woord) durft te behandelen als de incarnatie van het kwaad en daartegenover zijn eigen anti-revolutionaire wil als conform met den wil van God. Bij het opstellen van zulk een program, dat men verdedigen en waar men praktisch mee werken kan, heeft men zeker het woord Gods niet gehoord. Wanneer men ongeduldig zou vragen: Wat is nu Gods gebod? dan luidt het antwoord: „Verberg Uwe geboden voor mij niet!“ Alleen in het wonder van den Heiligen Geest zijn ze ons niet verborgen. Want het gebod is nooit een „gegeven“ van deze wereld, maar „bestaat“ slechts in de „Akte“ van het goddelijk „geven“. Daarom kan de ethiek het concrete bevel Gods aan dezen mensch op dit oogenblik niet formuleeren. Dat zou kunnen, als het gebod Gods een rustende, algemeene, objectieve waarheid was, die de mensch kan weten, om dan daarnaar te gaan leven. Maar zoo is het niet. Het gebod Gods komt op ons af als handelend subject, als de gebiedende God Zelf. Het is zelf woord Gods en daarom geldt ook hier wat Barth in z'n dogmatiek heeft gezegd. Het Woord „geschiedt“ en mag nooit worden geabstraheerd van God. Die in dat Woord handelend Subject is³⁾. Het woord Gods, het gebod Gods is nooit een „gegeven“, een „geopenbaard-zijn“. Van uit deze gedachten moest Barth wel komen tot

kritiek op Kuyper. Het is van belang, hier even op te letten. Voor Kuyper stond het vast, dat zijn „tegen de revolutie“ conform was met den wil Gods.

En het is wel heel merkwaardig, dat, waar Barth zou spreken over vermetel-zelf-willen-beschiiken over wat in Gods hand is en blijft, Kuyper juist verband ziet met — de soevereiniteit Gods en juist zoo wil waken tegen opheffing van „het oneindig kwalitatief onderscheid tusschen God en mensch“. Hierachter ligt tenslotte een andere waardeering van de Schrift. (Men geve zich rekenschap van het verschil in houding tegenover Romeinen 13 bij Kuyper en Barth.) Juist omdat de achtergrond van Kuyper's denken was het aanvaarden van de waarheidsopenbaring, die niet eenzijdig-anthropocentrisch betrokken is op het heil van den mensch, daarom kan hij in zijn denken daarvan uitgaan als van een factum, dat hij gelooft als een boodschap van den levenden God en kan hij zelfs gaan schrijven een boek over — „Ons Program“. Hier hangt alles aan het Openbaringsbegrip. In de denkwereld van Kuyper is inheret aan, ja identiek met zijn denken over God, zijn staan voor God, de gedachte van het kwalitatief oneindig verschil tusschen Schepper en schepsel, dat zijn praegnanste uitdrukking vindt daarin, dat alle schepsel begrensd wordt door de wet Gods. En in dat wettencomplex, dat wettenorganisme hebben ook de zedelijke ordiantiën een plaats. Brunner zegt ergens, dat de profeet (Micha 6:8) met zijn woord: „Het is u gezegd, o mensch, wat goed is en wat de Heere van u vraagt“ niet doelt op een immanente zedewet⁴⁾. Kuyper zou dit toestemmen. Ja hij kent zelf het gevaar, om van de zedelijke ordiantiën een immanente ethisch systeem te maken. Maar hij verzet zich daartegen met alle kracht: „Niet enkele summiere, algemeene geboden, die het concrete telkens aan mij zelve ter beslissing overlaten, maar gelijk Gods ordiantie evengoed den loop der kleinste asteroïde als den stand der machtigste zonnen beheerscht, zoo ook Gods ordiantiën op zedelijk terrein tot in het kleinste en bijzonderste afdalend, en mij aanzeggend, hoe God het wil. En die ordiantiën Gods in de machtigste vraagstukken en in de schijnbaar nietigste levensuitingen op mij aandringend, niet als artikelen van een wetboek, niet als regelen, die ik uit een boek lees, niet als een codificatie van het leven, die ook maar één oogenblik buiten God autoriteit en vastigheid zou bezitten, maar als de constante wil van den alomtegenwoordigen God“⁵⁾. Daarom kan Kuyper vanuit zijn gezichtshoek spreken over „ethische studie“, die gebaseerd is op de wet van Sinai als de authentieke uitdrukking van wat God den mensch, toen Hij hem schiep, in het hart schreef⁶⁾. Niet behoeft te worden ontkend, dat hier gevaren liggen, maar Kuyper zou hier antwoorden, wat hij eens in ander verband neerschreef, dat een hooge torenspits nu eenmaal nimmer te bestijgen is zonder dat het gevaar voor diepen val er vlak naast ligt⁷⁾. We kunnen in dit verband wijzen op de scherpe afwijzing van alle verzakelijking van het gebod Gods, wanneer Kuyper (en men denke hier aan den strijd, in den laatsten tijd in Duitschland in verband met de dialectische theologie, vooral in verband met Gogarten gevoerd over het „existentieele“) spreekt van „eerbied voor den steeds hem presenten en gadeslaanden God“. Juist met het nadruk leggen op deze gegevens wordt het dan echter mogelijk inzake de vragen der ethiek te komen tot een geheel andere oriëntering. We hebben reeds genoemd het Openbarings- en Schrift-principe, op welk terrein het verschil tusschen Kuyper en Barth voert tot verschillende oriëntering inzake vragen van politieke e.a. aard. Maar daarnaast is er het nadruk leggen op de wet als grens tusschen Schepper en schepsel. Dit inzicht staat naast dat van Barth, volgens het welk het eeuwige de duurzame bedreiging, crisis is van het tijdelijke. Deze tegenstelling tusschen het eeuwige en het tijdelijke, die door Barth wordt gelijkgesteld met die tusschen God en mensch en

die hem in de polemiek met Tillich voerde tot de groote moeilijkheden inzake de Christologie⁸⁾, maakt bij Kuyper plaats voor het oordeel van den Schepper over al wat zich aan de wet Gods ten doode onttrekt, terwijl door de verzoening van Jezus Christus weer mogelijk en werkelijk wordt het in gehoorzaamheid zich buigen onder de wetten des Vaders (denk aan psalm 119), die ten leven zijn! Hier is het punt, waar de aansluiting ligt aan de vragen van het ethisch subject, waar we in algemeen verband op terugkomen.

Dr. Kolfhaus, die reeds een werkje schreef over Kuyper evenals over Barth, heeft zich in zijn genoemd artikel tot taak gesteld aan te toonen, dat de scherpe tegenstelling: of Kuyper of Barth, kunstig is gemaakt en door de feiten niet wordt gerechtvaardigd. Hij wijst op verschillende punten van overeenstemming in levensloop en boodschap, hoewel hij erkent, dat er verschillen zijn aan te wijzen. Nu is het, zooals vanzelf spreekt, te verwachten, dat twee mannen, die beide willen getuigen van de hoogheid en de majesteit Gods, in hun getuigenis en hun theologie punten van aanraking zullen hebben. En het is ook niet onze bedoeling dat te ontkennen. Maar ook uit de door Kolfhaus aangevoerde parallellen blijkt m.i. op verschillende punten, dat achter schijnbaar identieke gedachten toch een totaal andere gedachtenstructuur tot openbaring komt (b.v. de citaten over het apriori dat werd vastgezet in de wereld van Kuyper's denken, pag. 112. Daar gaat het n.l. over de onfeilbaarheid der Heilige Schrift! vergelijk ook over de palin-genesie, pag. 107).

We willen er hier alleen nog op wijzen, dat dat juist niet mogelijk is, scherp te onderscheiden tusschen grondgedachte en — allerlei denkbeelden. Juist de beteekenis van een persoon hangt af van de combinatie van alle momenten. Zoo werkt een theologie, ook Barth's theologie en het is een vrijwel nuttelooze (bovendien on-barthiaansche bezigheid) om de verschillen ook maar één oogenblik op den achtergrond te dringen om samen te letten op het vele schoone en goede, dat er toch ongetwijfeld viel aan te wijzen.

Trouwens, iets daarvan blijkt wel hieruit, dat Barth in genoemd werk niet alleen Kuyper bestrijdt, maar dat doet juist in verband met Kolfhaus' boek: Revolution. Alle vergelijkingen tusschen Kuyper en Barth zullen dit aspect geen enkel oogenblik meer buiten beschouwing kunnen laten, zonder Barth zelf te verloochenen.

Dit alles neemt echter niet weg, dat het geen nuttelooze bezigheid is, waardeering en kritiek samen te voegen: Weliswaar is gezegd, dat wie Barth gedeeltelijk verwerpt, hem geheel verwerpt, maar ik geloof, dat dit onjuist is. Er zijn momenten aan te wijzen, die aanspraak mogen maken op onze volle instemming. Daar is zijn afwijzing van het antinomianisme en het perfectionisme. Het punt, waarom het meest gestreden wordt, is dat van de rechtvaardiging. Tegenover velen in de nieuwere theologie, die over dit beginsel bijna of in 't geheel niet meer spraken, heeft Barth steeds weer de beschuldiging uitgesproken, dat ze daarmee het wezenlijke beginsel der Hervorming loslieten. Daarom bestrijdt Barth zoo fel de Lutherinterpretatie van Holl, omdat het zoo gaat niet om een synthetisch, maar om een analytisch oordeel: God neemt den mensch aan om hem te veranderen in een werkelijk rechtvaardige en God spreekt den zondaar rechtvaardig, omdat hij het in Gods oog reeds is.

Hier is Barth's kritiek m.i. juist. Het verband moet gelegd worden tusschen rechtvaardiging — heiliging (en dus ook ethiek) en Christologie, wat Holl te veel verwaarloost. Door dat pogen om de rechtvaardiging door het geloof zuiver te houden heeft Barth velen gebloed en hij doet het nog. Consequentie hiervan is voor Barth tevens het waken tegen verzakelijking van het geloof. Het geloof is altijd betrokken op z'n inhoud. Bij „geloof“ wordt het doen van den mensch zooveel mogelijk leeg

gelaten. Als dat niet met allen nadruk gedaan wordt komen we toch weer tot „de gerechtigheid uit de wet“.¹⁾ Van hieruit wordt de lijn doorgetrokken naar de ethiek en alle moralisme en zelfwaarde van het menselijk handelen bestreden. Het „Soli deo gloria“ betekent immers de prijsgeve van het menselijke, het leeg-zijn onzer handen, de zelf-verloochening, maar dan in heel wat minder goeddelijken zin, dan waarin dat meestal wordt genomen. We staan hier voor het protest tegen het menselijke, psychisch hebben en bezitten dat natuurlijk in zeer nauw verband staat met Barth's beschouwingen over „Die Not der evangelischen Kirche“²⁾.

Oudehorne,

G. C. BERKOUWER.

¹⁾ Zur Lehre vom Heiligen Geist 44 ff.

²⁾ Idem pag. 53.

³⁾ Dogmatik I o.a. § 3, 4.

⁴⁾ Brunner, Der Rechtfertigungsglaube und das Problem der Ethik, in „Gott und Mensch“, 1930, pag. 39.

⁵⁾ Kuyper, Het Calvinisme, pag. 62.

⁶⁾ Idem pag. 63.

⁷⁾ Souvereiniteit in eigen kring, pag. 21. Het verdient altijd aanbeveling om zeer ernstig te overwegen, in hoeverre in een bepaald geval niet maar van mogelijkheid van vallen, maar van werkelijk vallen mag worden gesproken. Dit geldt m.i. vooral dan, wanneer, zoals bij Kuyper, uitdrukkelijk tegen verzaking op het terrein des geloofs wordt gewaarschuwd (b.v. in de Encyclopaedie over de aansluiting aan de geestelijke realiteit). Wanneer men, zoals Prof. Haktjema, toch van een verzaking der theologie meent te moeten spreken, (K. Barth 150-151), dan mag verlangd, dat Haktjema zeer concreet aauwrijke, waarin nu het kenmerkende verschil ligt en waaruit blijkt, dat b.v. in zijn referaat over „Verzoening“ het dreigend gevaar (dat toch ook daar blijft bestaan!) is ontgaan.

⁸⁾ Tillich, Kritisches und positives Paradox en Barth: Von der Paradoxie des „positiven Paradoxes“, Theol. Blätt, 1923.

⁹⁾ Philipperebrief 97.

¹⁰⁾ Het artikel, waarin Barth (Zw. d. Z. 1931) 'en bezwaren tegen de kerk heeft uitgesproken en tegen Dibelius' verdediging heeft gehandhaafd (ecclesiam habemus!).

UIT DE SCHRIFT

De energie der opstanding.

En welke de uitnemende grootheid Zijner kracht zij aan ons, die gelooven, naar de werking der sterkte Zijner macht, die Hij gewrocht heeft in Christus, als Hij hem uit de dooden heeft opgewekt. Efese 1:19 en 20.

Hoe sterk is de spanning der energie, die van God uitstraalt om een zondaar levend te maken? Wie zal de kracht van dien stroom meten?

Slaan onze geestelijke voltmeters niet alle stuk, zoodra deze hemelkracht des Geestes wordt ingeschakeld?

Wij zijn er zoo weinig van doordrongen hoe groot het vermogen van het geloof is. Gelooven schijnt ons vaak zooiets gering; zooiets zwaks. Wij verwarren dan den geloovige met het geloof. Want het geloof zelf is toemeloos sterk. Zwak is alleen de geloovige, die uit deze krachtbron niet voldoende put.

Welke kracht schuilt er dan in het geloof, welke hemelsche energie straalt er uit den Heiligen Geest in de ziel van de wedergeborenen?

Paulus heeft getracht, dien stroom in zijn krachtspanning te meten.

En hij is tot de overtuiging gekomen, dat deze alleen vergelijkbaar is met, en dus meetbaar is aan de kracht, die God gebruikt heeft voor de opstanding van Christus.

Daarom zegt hij: welke de uitnemende grootheid Zijner kracht (energie) is aan ons die gelooven, naar de werking der sterkte Zijner macht, die Hij gewrocht heeft in Christus, als Hij hem uit de dooden heeft opgewekt.

Dit betekent dus: als ge de kracht van het geloof meten wilt, dan moet ge u indenken, wat God aan Christus in de ure der Opstanding gedaan heeft.

Naar Paulus' inzicht, krachtens de inspiratie des Heiligen Geestes, was dit de hoogste daad der Goddelijke Almacht.

Er schuilen in de geschapen natuur onnoembare en onberekenbare krachten: in het lichaam van mensch en dier, in de elementen, in den storm, in de zee, en de rivieren, in de vulkanen, in zwaarte-kracht en arbeidsvermogen, in stroom en electriciteit, in zon, maan en sterren; en wie weet hoeveel krachtbronnen er nog zijn, even geheimzinnig als radium, maar die wij nu nog niet kennen?

God heeft die alle geformeerd, en houdt ze in stand door Zijn voorzienigheid. Stel nu eens dat een natuurkundige al die krachten meten en optellen kon, en het eindcijfer berekenen. Wat een cijfer zoude ge dan krijgen! Maar neen, al zouden duizenden menschen hun leven lang niets doen dan tellen, ze kwamen niet klaar met deze becijfering. En welk menschenleven zou lang genoeg zijn, om dit getal uit te spreken? God alleen als Schepper kent en weet dit getal. Maar al die natuurlijke energie Gods samengenomen was niet in staat den Heere Jezus Christus op te wekken uit de dooden, noch om één zondaar te bekeeren.

Daarom was de opwekking van Christus zulk een machtsuitstraling Gods bij uitnemendheid.

Nooit was er zooveel kracht van God uitgegaan, als op dat oogenblik. Bij de schepping was er immers geen tegenstand te overwinnen. Het opwekken van een doode is echter het overwinnen van een geweldigen tegenstand. En dan bij Christus! Alle kracht van zonde en wereld, van hel en Satan drukte hem neer in het graf. Geen graf van een doode is zoo gesloten geweest als dat van den Heiland. Maar God bleek sterker dan al die vereenigde krachten, die Christus in den dood wilden houden. Door de werking der sterkte Zijner macht werd de doode Middelaar opgewekt ten leven, en ontrukte aan de macht van den Koning der Verschrikking.

En nu het tweede wonder: diezelfde macht is ook beschikbaar voor den geloovige. Aan Christus' opstanding kunt ge zien wat God vermag ook in u.

Diezelfde kracht is er nog. Hier hebt ge de maatstaf: welke de uitnemende grootheid Zijner kracht zij aan ons die gelooven, kunt ge zien als ge let op de werking der sterkte Zijner macht, die Hij gewrocht heeft in Christus, als Hij hem uit de dooden opgewekt heeft.

Zoudt ge dan nog twijfelmoedig klagen?

Terwijl er zulk een hemelsche krachtbron voor u geopend is?

Bidt dat de opstandingskracht van Christus ook in uw ziel en in uw leven een opstanding geve: strijd van het leven tegen den dood, en overwinning van het leven over den dood.

Der zonde dood, Gode levende in Christus Jezus, onzen Heere.

F. C. M.

KERKELUK LEVEN

Onbillijke critiek?

De scriba der synode, Ds Klaarhamer, bespreekt in het „Friesch Kerkblad“ de ook in ons blad uitgebrachte critiek op de acta der synode.

Natuurlijk was die critiek in geen enkel opzicht gericht tegen Ds Klaarhamer of tegen Dr Keizer, den 2en scriba. We willen nog eens uitdrukkelijk dat vastleggen.

Voor zoover nu echter Ds Klaarhamer de acta verdedigt tegen het ook door ons overgenomen artikel van Prof. Aalders, wachten we eerst maar eens af, wat Prof. Aalders antwoorden zal.

Maar ook een door ons geschreven stukje trok de aandacht van Ds Klaarhamer. Natuurlijk had dat stukje — we zeiden dat uitdrukkelijk — niets met de acta te maken. Maar het is desondanks het goed recht van Ds Klaarhamer de synode te verdedigen.

Hij schrijft dan:

„De Reformatie“, die geheel het stuk uit „Het Ouderlingenblad“ met instemming overneemt, moet ook, dat aan het werk van Ds Maaskant, te Brussel, onder de verstrooide Gereformeerden in het noorden van Frankrijk, niet genoegzaam recht is wegedaren. Inderdaad maakte het rapport, dat hij van zijn werkzaamheden uitbracht, juist doordat er zonder eenigen ophel melding van werd gemaakt, diepen indruk op de Synode. Wie dat rapport nog eens in de bijlagen naleest, komt opnieuw onder den indruk. Het zou niet te verwonderen zijn als aan zulk een indruk, die iedereen ondergaat, geen uiting was gegeven. Toch is wel ter dege aan Ds Maaskant in naam der Synode dank betuigd, zooals ook art. 128 der acta uitdrukkelijk vermeldt.

Critiek is nuttig en noodig... als ze billijk is.

Ons antwoord hierop kan kort zijn.

Zeker, aan het slot, werd Ds Maaskant, in naam der synode, door den praeses dank betuigd. Dat moest er ook nog bijkomen, dat zulks niet geschied was. Dat gebeurt steeds.

Maar deze dank — formeel aan alle rapporteurs gebracht; hier misschien wat extra hartelijk — deze dank kwam, nadat geruimen tijd gediscussieerd was over een formeele kwestie; en in deze discussie was geen oogenblik een warm woord van sympathie; deze discussie was voor mijn besef — waarom het verheeld — uiterst pijnlijk voor de betrokkenen.

En deze pijnlijke indruk werd m.i. niet weggenomen door het dankwoord van den praeses aan het slot.

J. W.

Teveel intellect?

Op de jaarvergadering van de „Chr. Psychologische Centrale voor School en Beroep“ deelde Dr Ph. J. Idenburg, de directeur van het Bureau voor de Onderwijsstatistiek eenige zeer merkwaardige cijfers mede.

Enkele van die cijfers verdienen ook onze aandacht.

In het jaar 1900 bedroeg het aantal scholieren bij het Middelbaar Onderwijs in Nederland 2500 op de één miljoen inwoners.

Dertien jaar later was dat aantal met ongeveer 25 procent vermeerderd, en bedroeg het ruim 3200 op één miljoen Nederlanders.

Maar nogmaals 13 jaar later (1926) was dit laatste cijfer bijna verdubbeld, zoodat er in ons

land op elk miljoen inwoners 6000 scholieren bij het Middelbaar Onderwijs waren.

En met de diploma's van het Middelbaar en Voorbereidend Hooger Onderwijs ging het ook niet minder erg.

In 1900 kregen er ongeveer 1000 jongelui een eind-diploma H. B. S. of Gymnasium.

In 1913 was dat getal 1700.

Thans niet minder dan 4000.

Elk jaar zijn er dus in ons land 4000 nieuwe bezitters van H. B. S. of Gymnasium-diploma!

En dan onze Universiteiten en Hoogeschoolen.

In 1900 verlieten 285 jonge mannen en vrouwen als „afgestudeerden“ hun alma mater, in 1913 was dat getal 366, het laatste jaar was het 1450!

Per één miljoen inwoners waren er in 1926 niet minder dan 1350 studenten(s) in ons vaderland. Is dat niet een teveel aan intellect?

Althans aan „intellectueel gevormden“?

Zou inderdaad de academische en de M.O.-studie voor al deze jonge menschen levensgeluk gebracht hebben?

En kan onze cultuur zulk een belading in den top wel verdragen?

Of zou onze tijd zooveel gaven bijeen bezitten?

* * *

Wij vreezen, dat een en ander samenhangt met een niet-juiste gelijkheidsgedachte.

Dr Idenburg zei o.i. terecht, dat de ware gelijkheidsgedachte rekening heeft te houden met de verschillen in aanleg.

Het R.K. „Centrum“ teekende dan ook terecht hierbij aan:

Het vraagstuk, door Dr Idenburg aangevoerd, wordt in werkelijkheid steeds meer actueel.

En indien het waar is, dat Nederland „zeer verzaagd“ begint te geraken met intellectueel gevormden, dan houdt dit ontegenzeggelijk een gevaar in.

Evenwel is het zaak, ook in dit geval aan de woorden hun juiste betekenis te geven.

Schoolkennis, zelfs een zeer uitgebreide schoolkennis, is niet altijd, noch uitsluitend, gelijklopend met „intellect“ en „intellectuele vorming“.

Van de eerste blijft dikwerf heel wat „onverwerkt“ en vrijwel zonder inzicht voor het maatschappelijk leven.

Aan een gezonde en moreels ontwikkeling kan een abstract-theoretische kennis, moeizaam verkregen of al te methodisch ingestampt, zelfs veel afbreuk doen.

Menigeen zou de hem geschonken gaven beter tot hun recht kunnen doen komen en nuttiger werk kunnen verrichten, wanneer zijn geestelijke ontwikkeling in andere banen ware geleid en men hem niet gedwongen had een z.g. wetenschappelijke vorming te ontvangen.

Er bestaat ten aanzien dier vorming een bedenkelijke overschatting.

Niet natuurlijk, omdat men haar op zich-zelf gering zou mogen achten.

Maar wel in dien zin, dat zij niet voor iedereen geschikt, of doelmatig is, terwijl ook te dikwijls wordt voorbij gezien, dat individu en samenleving nog iets anders noodig hebben, dan zelfs de beste „intellectuele scholing“ vermag te geven.

Deze opmerkingen zijn o.i. zeer juist.

Jarenlang heeft men gezegd, dat kennis „macht“ is; en thans nu men theoretisch deze opvalling heeft verlaten, werkt ze toch in de praktijk nog door.

„Och“, zoo zegt men dan, „wat kunnen we onze kinderen beter meegeven, dan een goede ontwikkeling?“

Dit klinkt juist.

Maar er is een groot gevaar in.

Want nu wil straks het kind met „de goede ontwikkeling“, ook per se een „intellectuele betrekking“ hebben, of wel „doorstudeeren“.

En zoo wordt de toeloop voor bepaalde beroepen al hooger.

Met het gevolg, dat er honderden van onze jonge mannen en vrouwen niet bereiken datgene, waarop ze stellig hadden gerekend.

Dan volgt teleurstelling.

Een teleurstelling, die dikwijls weer wordt afgewenteld op de samenleving of op de omgeving.

Met het bekende gevolg dat het revolutionaire sentiment wordt geprikkeld.

Of anders de menschen als miskenden, en in ieder geval als voor eigen besef „niet geslaagden“ door het leven gaan.

* * *

Wat er dan gedaan moet worden?

Het „Orgaan van de Vereeniging van Leeraren bij het Chr. M.O.“ bespreekt ook deze zaak.

We lezen daar, dat zoowel uit de rede van Dr Idenburg, als uit de commentaar van het „Centrum“ voldoende blijkt, „dat het reeds moeilijk is zich

„precies voor te stellen, waar de fout schuilt. Dat men er maar niet af is met te zeggen, wat men wel eens hoort zeggen: We krijgen langzamerhand gebrek aan domme menschen. Indien toch in eenig deel van ons land dat gebrek zich mocht openbaren, zou het waarschijnlijk aan de andere deelen weinig moeite kosten aan die vraag „uit voorraad“ te voldoen.

Neen, dat is het niet. Het is trouwens op geen enkele wijze een tekort of een gebrek, waarvoor men beducht is, doch een teveel. Een teveel van „afgestudeerde“ menschen.

Ik geloof, dat dit in hoofdzaak „vanzelf“ in orde

moet komen een teveel van zoo schaffende studie niet kun Idenburg sel te ons

Neen, z Maar w en diplom

Wel wa wat mind En dan gemakkelij gaafden

Aange volk wa Men zeg op een ge Doch d laten geld worden ge geen een

Maar al bij het 3 Hooger O siteit de 1 dan komt eigenaard

Intussch schijnseler Bij den steeds eer En ware „self-made

Laten o mogelijk i wanneer 2 het niet

LITE

Eenige bekend b Goedhart.

Het we vond vele tweeden t 'was een

Die erki als boek, boek een, dat de ps vierde, de er ongaat tot in de gewone di precies m en daarin. lijk zich v maar voe treft ze a problemen die de ziel scherpe, w middel, n te verklare te zien al van Den I van Theo tijd nu v naamste e met een t christelijk boek den zijn eerste wasdom e geestelijk Schrijfster voor de v vorm van den van e haarde ze God gekee

Aangezi schen verl zeer conf gave van dankte h een getui „Wisdom van den 1 steeds die het hart, roman, or ziel tot Ge over men paalde on uitlaten z